

sada / que Déu vessa a la terra per mà dels que té amb Ell, / perquè en lo cor dels homes, amb sa *llacor* sagrada, / pugua apuntar i créixer lo pur, lo sant, lo bell», Costa i Llobera, 1898, pròleg a les poesies d'Orlandis; «humil, tranquil·la devalla / l'agradosa fontanella / --- / qualche pic una flor troba / --- / la besa, *llecór* li dóna, / y segueix cap a son terme», Tomàs Forteza (*Poetas Bal.* 1873, p. 512; «la vivificà», trad. pròpia); «el Mestre Milà no arribà a fer la gramàtica catalana --- sí la sèrie d'estudis gramaticals --- on hi ha --- més sustància i més *llecór* gramatical que dins tot lo que fins llavò hi havia escrit ---», AMAlcover (*BDLC VIII*, 1915, 80).

Altresament el mot existeix també en el valencià meridional, com ens informen Enric Valor (c. 1950) i JGiner i March (1955), que el tenen recollit a Castalla, Bocairent, Ontinyent, Albaida, i en general a la Marina i Ribera Alta del Xúquer: ara bé la pronúncia valenciana és amb *-r* i amb *a* anotat així pertot (amb l'única excepció de Xaló on digueren *llecór*). Valor s'ho havia anotat ja com a marginal al seu *DFa.*, aptovent la definició d'aquest i afegint «i també 'espenta, energia per a fer quelcom'»; i Giner l'havia fet incloure en el *Dicc.* de Rims de Ferrer i Pastor (amb definicions, veg.). Havent demanat Giner a Valor quin era el sentit més propi del mot, a parer de la gent de Castalla, contestà que és «el grau d'humitat d'una terra», si bé «també es diu de les plantes, fruites i persones». Giner declara que «a la Ribera» (suposo que abans que tot a Albaida) es diu especialment dels melons: *no tenir llacor un meló, o ser de bona llacor*.

Existeix també, d'altra banda, en algunes comarques del Princ., en el Pla d'Urgell, cita de Serra i Boldú, que és el qui degué informar *AlcM* que també es diu a Segarra i Conca de Tremp; i en el B. Empordà hi ha el derivat *llicorós* «que té molt de suc vital», segons llur informadora de Llofriu (Irene Rocas), però això ja és una definició prejutjadora i suspecta (vegeune a *LICOR* una d'objectiva); el fet que en aquests llocs palatalitzin *llacor* en *llicor* és el que deu tenir la culpa de la desorientació etimològica d'Alcover i Moll; però és sabut que una *l* precedent, en el parlar vulgar, sovint altera en aquesta forma el *l* o *lla* correcte: ells mateixos citen *llidronia* per *lladronia* en un doc. mallorquí de 1266, i són vulgars en molts llocs *llidó* per *lladó/lledó*, *LLASTÓ* > *llistó*, *Lledura* (supra, *LETICIA*) es torna en part *Llidura*, *llacorella* > *llicorella*, *lletsó/llicós*, *llapodera* > *llipoti/Llipodera*. +*Llacorettes* afegit per En Valor sense definició al seu *DFa.* *Llacorar*. *Llacoria* (en la b-empordanesa VCatalà).¹² *Llacorós*.

Aquí tenim, doncs, ja substàncies ben sòlides de la terra. En separarem *llècol*, *llecórell*, *llecórella*? (III). ¿Mirarem *llecórell* com diminutiu de *llècol* amb dissimilació *-l- > -R-*, o traurem *llecórell* i *llecórella* de *llecó*?; comencem per no estar segurs que hi hagi dilema real, car la forma de derivació des de *llac/leg-* també podria ser diferent, o almenys més complexa. Començarem per donar tots els fets.

El *DAG.* ja recollia «*llècol*: llicorella, terreno piza-

rroso» a Mataró i Emp., accentuat amb *é* tancada; igual el *DFa.*; crec que jo també ho havia sentit així molts anys enrere —i fins més d'un cop—, però l'únic que tinc anotat és *llècol* «una pedra que fa full» a Pals (1958); i també hi posen *è* en: «Mànegues marines --- Jo experimentava una pesadeta invencible --- la ressaga tampoc fressejava gens; aquesta remor --- s'era apagada per complet; en la mar negrenca, de color de *llècol* mullat, les ones s'embotien a lo lluny, i anaven venint --- se precipitaven a les ribes i no aixecaven cap remor ---», Ruyra (*Pinya I*, 77); «les peticones sabatetes de Cèlia ensopegaven en els rocs del camí, i rellescaven en el *llecól* de la pendent argilosa», «aquelles ferestes calvícies de *llècol* o argila», PBertrana.¹³

Les sinonímies que donen en aqueixos textos, o que se'n desprenen, en part no impliquen consistència pròpiament pètria; tampoc les del derivat en *-ell/-ella*. El masc. ens consta a la zona entre Reus i l'Ebre; diu E. Toda: «*llacorell*: terra pedregosa, trencada i a posta per al conreu» (*DAG.*), ço que probablement correspon a la zona poc més a l'O.; ja en domini occidental, pron. *llicurél* al Pradip; *llicurél*s repetidament, en plural, al Lloar; pertot amb la impressió, que no era ben bé terrós ni petri («mena de terra o roca» vaig anotar en aquest, 1936).¹⁴ Quant al femení, circulava pel Principat en literatura catalana viatgera, ja c. 1880; l'hi recordo jo també, encara que no gaire pel Pirineu, on es diu *llosa*, i ja deia Bosch de la Trinxeria: «los teulats de lloses (*llicorella*) --- y a propòsit de eix mot de *llicorella*, m'agradaria conèixer sa etimologia: l'he vist escrit per alguns excursionistes y no's troba en cap diccionari català [ni Lab. 1888]; la llosa (en fr. *ardoise*) ---» (*Bull. Assoc. Exc. Catalana XII*, 1889, 231); «*llicorella* [*llacorella*] pedra de pizarra, terreno pizarroso».

En efecte des dels començaments del segle es va escampar molt, i s'hi va generalitzar, l'ús de *llicorella* com a substitut del mot suspecte (almenys manlleu indiscutible i modern del cast.) *pissarra*, *pissarros* (*DOrt. llicorella*, que el *DFa.* defineix 'roca pissarrenca'). Ben cert, no hi ha res a canviar, sinó insistir-hi sempre. Tanmateix, almenys en l'ús rural de certes comarques, no hi ha sinoníma completa. Corrent pel Penedès amb Pau Vila, el nostre informant de St. Quintí de Mediona, ens deia que «*llicurél* no és el mateix que *pissarra*» (1933); i el savi amic i mestre, a qui no li venia de nou, m'ho feia notar.

No he sentit aquest mot enlloc en la Conca del Segre i els seus afluents, ni en els Pirineus; però no és solament del Princ. sinó també del valencià, almenys de les terres transsacròniques, allí sempre amb *a*; com ho nota EValor per a la zona entorn de Castalla, tot fent-se seva la definició del *DFa.* (c. 1950); «els *taps* de la vall de Ceta: és una còsa que sorprén vore tanta quantitat d'eixa espècie de greda --- eixint en consèvol puesto que cave només uns quants pams, y apareixent blau y molt compacte per a poder sostindre un depòsit d'aigües; s'encontra en la vall d'Albayda lo que allí dihen *llacorella*; en lo condat de Concentayna y en lo